

SEMINÁRNÍ PRÁCE

Obor: Dějepis

Evangelický farář Karel Molnár z Javorníka

Autor: Alžběta Hašová

Škola: Klvaňovo gymnázium a střední zdravotnická škola Kyjov, příspěvková organizace, třída Komenského 549/23, 697 01 Kyjov

Konzultant: Luděk Mikáč

Kyjov 2025

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou seminární práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze podklady uvedené v příloženém seznamu.

Nemám závažný důvod proti zpřístupňování této práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V Javorníku dne 24. 4. 2025

Alžběta Hašová

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala panu Luděku Mikáčovi za laskavé poskytnutí cenných materiálů, které významně přispěly k vytvoření této seminární práce. Jeho ochota a podpora byly neocenitelnou pomocí při zpracování daného tématu. Děkuji za sdílení znalostí a za čas, který věnoval tomuto projektu.

Anotace

Tato práce se zabývá životem pana faráře Karla Molnára, který působil jako farář evangelické církve v Javorníku. Karel Molnár sloužil jako farář v Javorníku v letech 1858 - 1900. Rozebírá historii javornické církve, jak ovlivnil farář Molnár svou vírou a prací naši církev a komunitu. Také zkoumá jeho rodinu a život na Hornácku. Dozvídáme se, kým Molnár byl a jak se choval.

Klíčová slova

Karel Molnár; církev; Javorník; Hornácko

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Historie javornické církve	10
2.1	Toleranční patent.....	12
3	Úvod ke Karlu Molnárovi	14
3.1	Historický původ Molnárovců	14
3.2	Osobní život	14
3.2.1	Úryvek z knihy k faráři Molnárovi a jeho ženě	15
4	Život v církvi.....	16
4.1	Ohlášky.....	17
4.1.1	Ukázka ohlášek	18
4.2	Varhany	19
4.2.1	Protokol o pořízení varhan	19
5	Škola.....	20
6	Z knihy <i>Súchovská republika</i>	21
6.1	Úryvky.....	21
7	Vyznamenání zlatým záslužným křížem.....	22
7.1	Ze školní kroniky (1899).....	22
8	Hornácko a slavné osobnosti.....	23
9	Konec Molnárova života	23
9.1	Ze školní kroniky	23
10	Závěr.....	23
11	Použitá literatura	24
12	Seznam obrázků a tabulek.....	24
13	Seznam použitých zkratk.....	24

1 ÚVOD

Žijeme v uspěchané době, kdy si přestáváme všimnout okolí, ve kterém žijeme, lidí, které každý den potkáváme, natož, abychom aktivně hledali fakta o našich důležitých předcích, kteří pravděpodobně ovlivnili nepřímo i naše životy.

Protože bydlím v obci Javorník, jsem věřící evangelička a archiv javornické fary obsahuje mnoho dobových listin, zápisů a jiných dokumentů z doby evangelického faráře Karla Molnára, stalo se toto téma pro mě natolik zajímavé, abych se podělila o tyto poznatky s ostatními. Součástí seminární práce je pohled do historie Javorníka od doby prvních zmínek až do současnosti. Soustředíme se především na roky 1858 – 1900, kdy zde žil a působil farář Karel Molnár. Jednalo se o vysoce vzdělaného člověka, místního faráře, který našim předkům věnoval energii, svou vírou, příkladem a životem ovlivnil celé generace. Svůj celý život zasvětil tomuto kraji. Prožíval zde nesmírnou chudobu, řešil různé lidské příběhy, aktivně pracoval s lidmi. Svou neutuchající osvětou dosáhl na danou dobu nesmírných výsledků, ze kterých čerpáme dodnes.

Přiblížením doby, popisem života a práce faráře Karla Molnára chci čtenářům přiblížit, že i v malé vesnici, jakou Javorník je, se dá prožít plnohodnotný život a dosáhnout skutečného užitku lidem, se kterými pracujete, vedete je svým příkladem a předáváte víru v Boha. A to všechno v době, kdy lidé měli skutečně na dnešní poměry velmi skromný život a podmínky byly často pro nás nepřijatelné.

Na fare javornického sboru církve evangelické se o archiv stará v současnosti kurátor¹ PhDr. Luděk Mikáč a aktivně s ním pracuje. Jemu patří velký dík za pomoc na přípravě této seminární práce.

„Hospodin je síla má a štít můj, mé srdce v něj doufá.“ (Žalm 28, 7)^[3]

¹ Zástupce sboru Českobratrské církve evangelické

2 HISTORIE JAVORNICKÉ CÍRKVE

První zmínky o Javorníku pocházejí z roku 1350. Osada se tehdy nazývala Javorníček.^[7]

Heslo „Cuius regio – eius religio“, tedy koho vlada – toho náboženství, bylo u nás bezvýhradně uplatňováno až po třicetileté válce, přesto již v době předbělohorské z velké části ovlivňovalo náboženské vyznání vrchnosti náboženské vyznání poddaných.

Od začátku 15. století roste význam husitského hnutí. Po upálení mistra Jana Husa roku 1415 lze zaznamenat značný příklon moravské šlechty k jeho učení. Také Petr Kravař (další příslušník rodu Kravařů - majitelů strážnického panství, kterému Javorník patřil) podepsal protestní list do Kostnice, a tím se stal, spolu s dalšími představiteli přední aristokracie, horlivým přívržencem husitství. Moravské husitské hnutí nebylo tak radikální, jak v Čechách a moravská šlechta se rozhodla jít vlastní cestou, vedoucí k zachování pořádku v zemi. Po vypuknutí husitských válek, roku 1421, plení Zikmundův vojevůdce Pippo Spano z Ozory, celé strážnické panství kvůli jeho příslušnosti k husitství.

Po ukončení husitských válek byla mezi stranou „pod jednou“, tedy katolíky, a „podobojí“, tedy husity – utrakvisty, uzavřena v Basileji mírová smlouva na základě čtyř artikulí pražských („kompaktát“). Kompaktáta byla původně potvrzena papežem, čímž byl utrakvismus legalizován, ale po boji o svrchovanost v církvi byl zase zpochybněn. Šlechta se přes veškeré úsilí katolického kléru utrakvismu nevzdala a dosazovala a chránila na svých panstvích kněze podobojí. Od roku 1416 se oblast Hornácka cele hlásila k husitství.^[8]

Roku 1610 udělil Jan Fridrich z Žerotína privilegium bratrským sborům ve Velké a Javorníku. Osvobozuje jim „místa, kteráž slovú sborové, jakž tu v městečku Velké, tak i v dědině Javorníku, aby se tam odkudžkoli k slyšení slova Božího do těchž sborů i správcové neb učitelé a kazatelé jmenovaných bratří neb jejich pomocníci bez překážky scházivali, tu náboženství své křesťanské aby mohli svobodně vykonávati i užívati v službách slova Božího, křtu svatého, večeře Páně i oddáváníí a potvrzování k svatému manželství.“ Povoluje jim také, aby si v přilehlém bratrském domě zřídili školu, dále mohli vařit pivo, chovat dobytek a vydržovat si svého pastýře. Osvobozuje je rovněž od všech robot a platů, se svým majetkem mohli svobodně nakládat.^[7]

V daném období se v Javorníku nacházel sbor jednoty bratrské. Sbor měl vlastní modlitebnu, dokonce s věží a zvonem, což bylo důležité pro rozměřování času. Bratrská modlitebna stála v místech starého hřbitova.^[6]

Důležitými prameny pro poznání poddanských poměrů jsou urbáře, v nichž šlechta zaznamenávala povinnosti pro všechna sídla na svých panstvích. Objevují se v nich počty a velikost usedlostí, odváděné dávky v penězích i v naturáliích a všechny ostatní závazky vůči vrchnosti. Poddanské povinnosti byly obdobné: „orati, vláčetí, hnůj voziti, jakž toho potřeba ukáže“, dále „obilí na rolích panských žíti, pokud se všecko nesklidí“ a „obilí z pole voziti, pokud se všecko nesveze.“ Na loukách „trávy síci, seno hrabati a kdež se jim rozkáže seno voziti.“ Další povinnosti byly spojeny s pěstováním lnu a konopí, kdy „lnu a konopí po 1

kopě povinni jsou všichni pánu natrhati.“ Mlynáři z Velké, Javorníka a Hrubé Vrbky odváděli podle potřeby sekernické (tesařské) dílo. Čeští bratři vlastnili např. v Hrubé Vrbce na přelomu 16. a 17. století polnosti. Svědčí o tom zápisy v urbářích, kde jako zdroj odvodu jsou uváděna „Bratrská polouhání“ a v urbáři z roku 1620 je uvedeno „Bratři ve zboru.“

Vrchnost si také vybírala mezi venkovskými poddanými a povolávala je do svých služeb, např. Mikuláš Vsetečka z Javorníka sloužil na strážnickém zámku jako dráb. Podobně Mikuláš Janových, Pavel Javornický a Jíra Turek z Javorníka pracovali ve strážnickém dvoře.^[7]

Předbělohorské Hornácko (ostatně jako téměř celé Slovácko) bylo zřejmě po dobu asi 200 let nekatolické, od úvodu 15. století husitské – utrakvistické, zhruba od počátku 16. věku začaly postupem času vedle sebe žít, či vzájemně se prolínat především novoutrakvisté, luteráni, kalvinisté a jednota bratrská.^[8]

Po bitvě na Bílé hoře v roce 1620 byla javornická modlitebna zničena a sbor žil dál víc jak 160 roků bez viditelného domu. Začala rekatolizace celé země. Byly zrušeny luterské fary a bratrské sbory. Venkovské obce, jako i Javorník, setrvaly ve svém původním evangelickém vyznání.

Javorničané konali tajná shromáždění v horách, v sušárnách, ve sklepech, často také v Minaříkově mlýně nad nynějším kostelem. Přicházeli sem i tajní kazatelé z blízkého Slovenska, mimo jiné také Josef Minařík, který kdysi utekl z Javorníka do Uher. Pokud to bylo možné, chodili tajní evangelíci na bohoslužby, zvláště k večeři Páně do luterského kostela v Prietrži, jiní navštěvovali čas od času spolu s bratrskými exulanty na Slovensku (v té době již reformovanými) bohoslužby v Réce i jinde. V Réce se konala zvláštní česká shromáždění v maďarském reformovaném sboru pro někdejší členy Jednoty.

„Dne 11. dubna 1836 napsal javornický kazatel a senior Karel Kún v Javornických příbězích helvetského vyznání o protireformační době: “ ... Po mnohém vyptávání se, kde by jaká taká památka zdejších příběhů zachována byla, nemohl jsem nic vyhledat a také od starších oudů² této církve se dovědět, jak to, co zde z krátkého poznamenání Martina Rumíška v roce 1799 zemřelého slovo na slovo vytáhnouti se dalo:

„V roce 1738 za panování císaře Karla IV. za naší dobré paměti byla naše dědina velmi trápena za Rychlíka, faráře velického, který sám s kostelníky běhával a lid náš skrz modlení tajné s tatem rozháněl a do vězení dával. V roce 1739 skrze portáše³ měli jsme veliké trápení, kteří lid krutě mučili, svazovali a při tom svazování Jiříka Rajčana žalostně a bolestně zabili, což se stalo dne 4. března 1739. Jana Minaříka smrtelně postřelili, Jana Hudce porubali, přemnoho lidí do vězení pobrali a tak přesmutně sužovali. Při tom byla Morava od Uherska šancí ohražena, v horách byly dřevěné, a kde bylo v poli, příkopy ryté a portášů bylo

² Vedení sboru

³ Strážci pořádku na moravsko–slovenském pomezí hlavně v 17-19. století

kolik tisíc a všude byly kasárny v horách i v poli podělané..., aby žádný projít nemohl pod ztracením hrdla. A co bylo soužení veliké, že nemohl žádný do Uher odejít, tak byly hranice osazené až do Rakous a Slezska. Potom, když ti portáši tak veliký strach působili a veliká žalost byla, tedy Jan Bartoš⁴ v tom velikém sužování a pro mnohá trápení skrz náboženství, jsou v nemoci postavený, z místa na místo v času zimním v horách přenášeny, až tak i svou duši vypustil, a aby nepřátelům v ruce neupadli (neb hledán byl jak arcikacíř k spálení), v jedné zahradě pochovaný odpočívá, bratr jeho ve Vrbovém žaláři úpěl, i tam život dokonal. V roce 1739 při sv. Matouši přišlo vojsko z Brna a Olomouce a portáši z Hradiště, mnohý lid pobrali a do vězení zavedli, jmenovitě Jiříka Minářika svázavše a mučivše do vězení v Hradišti vsadili, kde on svůj život dokonal. Martin Orsák, Martin Minařík byli za tři léta v Olomouci a stavení Jiříka Minaříka s polem i mlejnem po dvakráte až do země rozkopali, protože se tam lid k modlení scházívával...“^[6]

2.1 Toleranční patent

Na Hornácku byl toleranční patent císaře Josefa II. vyhlášen až před vánočními svátky na Tomáše, tedy 21. prosince 1781. Současník Martin Rumíšek o těchto dnech řekl: „Radovali jsme se i plakali pro velikou srdce radost, láska a pokoj ten čas mezi námi se potkávaly dávající sobě políbení, aby to jen na věky trvalo.“

Některé záznamy píší, že ještě v roce 1781 do Vánoc svezli Javorničané kámen na zbudování kostela. K postavení modlitebny dostal sbor povolení 21. 9. 1782.

V javornickém archívu je uložen opis Přiznání k evangelickému náboženství z panství strážnického z roku 1782, který svědčí o praktickém průběhu zavádění tolerančního patentu. Seznam obyvatel Javorníka obsahuje celkem 427 jmen.

Již před přiznáním se Javorničané ohlíželi po kazateli, a to ovšem nejprve v Réce, odkud dostali pro svůj sbor i „starý cínový kalich po předcích“ a další nádoby. Vyhlédli si zde Jána Glassia, původem Čecha, který v Uhrách před léty vystudoval na přimluvu seniora Valesia,

avšak než mohl do Javorníka nastoupit, zemřel pro stáří.

Obrázek 1: Nádoby

Zleva bratrská konev na víno, kalich (asi již z doby potoleranční), bratrská křestní konvička a bratrský kalich. Po dobu rekatolizace byly předměty ukryty v uherském městečku Réce v prešpurské župě. Po vydání tolerančního patentu byly převezeny zpět do Javorníka. Nyní jsou uloženy ve zdejším farním archívu.

20. srpna 1851 Javorník vyhořel. Shořel kostel, fara i církevní škola. Klenba provedená v roce 1822 se zřítíla. V pamětech Rumíšků z Javorníka je jedna velice zajímavá zmínka: „Byl tu tehdy pan Kún, slova Božího kazatel, ten jel do Vídně k císaři pánu, vyžádal po církvi almužnu, aj katolické církve nám napomáhaly.... Potom jsme se scházeli ve stodole.“^[6]

Prvním farářem, jenž ve sboru i zemřel, byl Karel Molnár. Sloužil zde 1858 – 1900. 26. února 1899 byl vyznamenán od císaře zlatým záslužným křížem.

Po vzniku Československa se v Javorníku a v Hrubé Vrbce zakládají farní úřady Českobratrské církve evangelické. Podle administrativního lexikonu z roku 1928 spadal pod Javorník ještě Kuželov, Lipov, Nová Lhota a část Velké nad Veličkou. Ke sboru v Hrubé Vrbce pak příslušela Malá Vrbka a část Velké. Tyto farní úřady zde existují do dnešní doby a působí v nich oddaní faráři.

Obrázek 2: Ženy při bohoslužbách v javornickém kostele (Joža Úprka)

3 ÚVOD KE KARLU MOLNÁROVI

Karel Molnár se narodil 27. března 1820 ve Sloupnici jako syn faráře Gabriela Molnára. Studoval u piaristů v Litomyšli, bohosloví v Bratislavě a ve Vídni. V roce 1846 se stal farářem ve Veselí u Jimramova a od 15. února 1858 působil jako farář v Javorníku.^[1]

Obrázek 3: Karel Molnár

3.1 Historický původ Molnárovců

Po vydání tolerančního patentu v roce 1781 se hlásilo jen něco přes 100 000 obyvatel českých zemí k evangelickému náboženství. Jak jsme již řekli, bylo povoleno jen vyznání augsburské. Evangelíci neměli v té době kazatele. I přesto byli z Uherska do Čech vyslaní tři knězi. Jedním z nich byl nadšený kalvínský kněz Petr Molnár. Traduje se o něm, že přišel přes Vídeň do Prahy se šestisprežením koní. Stal se prvním seniorem pražského obvodu. Během napoleonských válek poskytoval jako kněz těžce raněným vojákům poslední útěchu, ale nakazil se při tom a zemřel 5. 1. 1814. S manželkou Marií měli pět synů a dvě dcery. Všichni synové studovali kalvínskou teologii. Poté nastoupili jako knězi v Čechách. Druhý z pěti synů byl Gabriel Molnár. Měl pět dětí a druhý z nich byl Karel Molnár – později oblíbený javornický farář.^[5]

3.2 Osobní život

V říjnu 1860 se farář Karel Molnár oženil s Annou Šaško ze slovenské Brezové (dnes Brezová pod Bradlom). Anna byla dcerou varhanáře, u kterého o 20 let později javornický sbor objednal nové varhany. Spolu s manželkou měli 6 dětí.

Nejstarší Bohumil byl úředník u soudu v Hodoníně, Gustav se stal varhanářem, žákem svého dědy. Anna se provdala za učitele Fialu ve Velké nad Veličkou, který studoval a sbíral slovenskou keramiku. Ludmila byla provdána do Brna, manžel úředníkem. Karel před nástupem na vojnu uprchnul do USA, kde působil jako evangelický kněz v Chicagu. Nejmladší Helena odešla za bratrem do Chicaga, stala se první českou lékařkou v Americe a jednou z prvních amerických lékařek.^[1]

V knize z roku 2006, kterou napsala pravnučka varhanáře Šaška, nacházíme nejen informace o varhanách, ale také poznámky o faráři Molnárovi a jeho ženě. Kniha se jmenuje: *Brezovský staviteľ organov Martin Šaško, jeho predkovia a potomkovia*.

3.2.1 Úryvek z knihy k faráři Molnárovi a jeho ženě

„Karel Molnár byl na svou dobu velmi vzdělaný. Měl bohatou knihovnu latinské, řeckoněmecké a maďarské literatury. Hovořil plyně čtyřmi jazyky. Byl velmi dobrosrdečný, hluboce tolerantní, shovívavý, snášenlivý a společenský. Vážili si ho i páni z panství, okresní hejtman a představitelé katolické církve, kteří ho znali jako člena školní rady evangelické církve. Úcta, kterou měl ve vyšších kruzích, mu přinesla i císařské vyznamenání – zlatý kříž s korunou. Pro své potomky byl velkým vzorem. Zemřel ve věku 80 let 5. října 1900. Vděční farníci mu postavili pomník na javornickém hřbitově.“

Vnuk zde píše i o manželce Molnára:

„Narodila se 8. 5. 1833 v Brezové. Vychovala šest dětí. Její vnuk, po dceři Anně, Dr. Jaromír Fiala v „Kronice rodiny Fialovy“ píše: „Musím vzpomenout i naší předražené babičky Anny Molnárové. Všichni sourozenci – její vnuci a vnučky jsme ji horoucně milovali a na její příjezd k nám domů do Kostic jsme se všichni opravdu dětsky těšili. Bylať - to převzácená babička. Při návštěvách Javorníku si ji vždy živě představuji, jak mně malému hochovi trhávala v sádku proti evangelické modlitebně dobré zralé ovoce. Kromě toho vždycky měla ve svém kapsáři pro mne něco dobrého. Podobné vzpomínky na tuto naši babičku mají též ostatní sourozenci, zvláště ti nejmladší, které – jako ještě děti – v pozdním stáří svém nejvíce milovala. V mladších letech – jako javornická „paní farářka“ – byla to rozšafná pohostinná hospodyně, která chudobnou evangelickou faru dovedla udělat útulnou a milou také pro hosty.“

Obrázek 4: Rodina Molnárova

4 ŽIVOT V CÍRKVI

„A ty, můj synu, buď silný milostí Krista Ježíše, a co jsi ode mne slyšel před mnoha svědky, svěř to věrným lidem, kteří budou schopni učit zase jiné. Snášej se mnou všechno zlé jako řádný voják Krista Ježíše.“ (2 Timoteovi 2, 1–3)^[3]

Již od začátku to v církvi neměl jednoduché. Existuje několik dokladů, z dob jeho začátků, ale i po pár letech úřadování v naší církvi. V těch dokumentech stojí, že jej ze začátku Javorničané nechtěli přijmout. Vyplývá z nich, že si musel u nich nejdříve vytvořit jistou autoritu, aby zde mohl působit jako farář. Ale i když ze začátku nebyl oblíbený, postupně ho začali mít rádi.

V roce 1863 píše dopis seniorátnímu výboru.⁵

„Důstojný Seniorátní Výbore !

Od začátku mého v Javorníku úřadování převládají zde všelike nepořádky, jinde neslýchané, jenž skrze zatvrzelost jednotlivcu po 7 roku nemohli býti odstraněni, nýbrž se ještě rozmnožili v té míře, že příčinou jich né jen já nesmírnou škodu na svém příjmu i na své cti trpím nýbrž i celému sboru zhouba hrozí. Kořen všeho zlého jest neomylně mnohých členů farnosti mysl nekřesťanská, neústupná svévole, sobectví, tak že v sboru nikoli spravedlnost, moudrá uznanost lepší většiny, tym méně pak duch Páně, nýbrž jen libovůle křiklounu panuje takových, kteří se Boha nebojí a lidí nestydí, a tak vědomě proti zákonu Božímu a rouhavě proti lidskému jednají.“

Také zde píše, že staršovstvo od počátku nedbalo na instrukce církevní Konsistoře a nové presbyterstvo také nechce nic vědět.

„Tím se stalo, že v mé nepřítomnosti, bez mé vědomosti všelike neřády se zavedli a navzdor mé protestaci trvají. Všecka snaha má, v dobrotě vyrovnati rozepře, zrušiti nespravedlnost a odstraniti převrácenost, byla až potud marná, a za mé přívětivé představování jen hrubiantstvím, za mou trpělivost jen zadržováním a zkracováním platu mého, za mé napomínání jen urážkami odměňován sem býval.“

„Ve jménu a na žádost všech lépe smýšlejících zvláště ale ukřivděných členu zdejšího sboru snážně prosím, by Důstojný Seniorátní Výbor, zdejší sbor co nejspíše navštívití ráčil k vyšetření a odstranění sváru a různic, jaké jsou jinde neslýchané.“

Dále v dopise rozebírá tyto věci:

⁵ Nadřízený orgán

1. Spravedlivý rozvrh saláru.⁶
2. Rozdělení míst v lavicích kostelu, protože téměř každý muž a každá žena, chtějí sedávat tam, kde jejich předkové.
3. O rozvrh platu a práci ke stavbě školní budovy.
4. O cvičení starší mládeže, která ani do chrámu nepřijde.

A mnoho dalších věcí, se kterými není spokojen.

Ještě zde píše, že se sešel s těmi, kteří neplatí salár.

„Dne 5. t.m. večer nechal círk. hospodář Jan Lajza č. 88 k představenému obce svolat obecní hromadu, v níž se z úřadu poděkoval, skrze na cti utrhaní a výhrůžky mu činěné pro upomínání restant; na čež prý žádný neodpověděl. Druhý den sešel sem se s ním ve škole a pravil sem mu, že mi vše do protokollu musí udat. Dne 12. mne žádal, bych na 16. do školy sezval těch, jenž vedou stížnost skrze rozvrh saláru. Sotva se začalo jednání, (Veličané hlavně skrze nedostatek míst v chrámě mluvili), již několik křiklounů počalo rýpati tak nectně, že jednání se muselo skončit. Většina se rozprchla; kteří pozůstali, žádali mne bych zakročil o návštěvu komise k vykořenění všech zdejších neřádu. Večer dne 18. hospodář mi doplatil poslední částku saláru za m. rok, pravil, že skrze churavost sotva do chrámu zytřa přijde a že mi rejstříky odešle. Dne 19. přišel síce do chrámu, ale nesedl na místo své obyčejné, aniž s pytlíčkem obešel shromáždění, aniž se stavil ve fáře, aniž po dnes rejstříky dodal. Kostelník a presb., právě předešlý den z 14tídenního vězení se navrátil musel sám zpěv řídit a oznámil mi, že hospodář o úřadování nechce slyšeti. Tak to zde dopadá. Jsa od 16. t.m. nemocen, nemohu obšírněji a důkladněji o zdejších poměrech nyní podati správu, nýbrž v úzkosti své snázně prosím o vyšetření co nejrychlejší výše udaných předmětu.“

„V Javorníku, dne 24. března 1863“

Na konci prosí o přísné vyšetření a dokladné odstranění všelikých převládajících rozepří v javornickém sboru.^[2]

Velkým problémem bylo, že lidé nerespektovali zasedání v lavicích. Je doloženo, že ženy chtěly sedávat na svojí straně a muži na své. Jenže do kostela nechodili jen Javorničané, ale také Veličané a Súchovjané. Ti si většinou ani nesedli, a to ani ženy. Nesedli si taky, protože v kostele nebylo dost lavic. Hodně se řešilo také, že mladé dívky zabírají místa starším ženám, kvůli tomu vznikaly často hádky. Proto to musel řešit pan farář.

4.1 Ohlášky

Před koncem každých bohoslužeb se říkají různá oznámení, tzv. ohlášky. Z doby faráře Molnára máme doloženy téměř všechny ohlášky ze 40 let jeho působení. Máme doklad, kde

⁶ Příspěvek člena sboru na jeho provoz

řeší např. nezaplacené resty, krádež – rozebírá to, jak by se měli lidé správně zachovat, mimo jiné řešil místa na sezení.^[1]

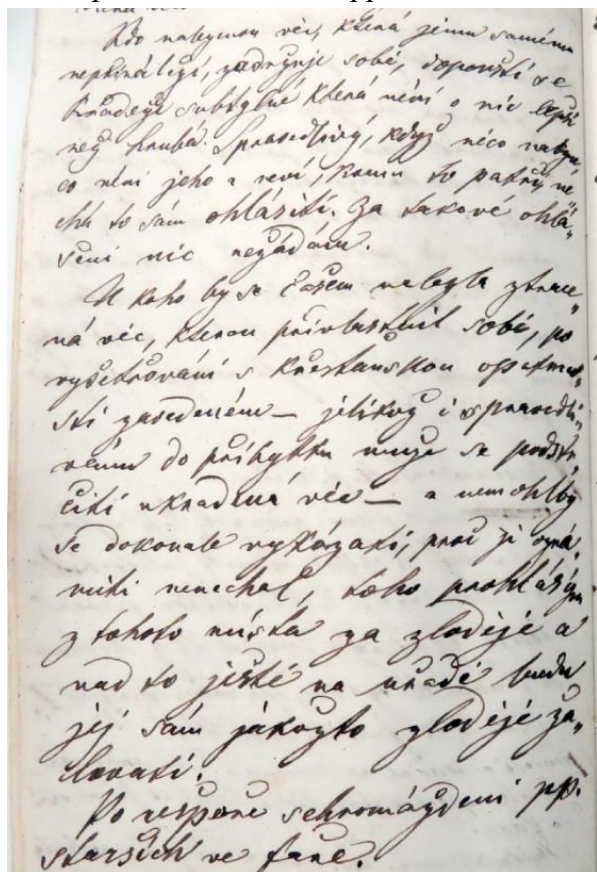
4.1.1 Ukázka ohlášek

„17. července 1859

Kdo nalezenou věc, která jemu samému nepřináleží, zadržuje sobě, dopouští se krádeže subtylné, která není o nic lepší než hrubá. Spravedlivý, když něco nabyde, co není jeho a neví, komu to patří, nechá to sám ohlásiti; za takové ohlášení nic nežádám.

U koho by s časem nalezla ztracená věc, kterou přivlastnil sobě, po vyšetřování s křesťanskou opatrností zavedenému – jelikož i spravedlivému do příbytku může se podstrčiti ukradená věc – a nemohlby se dokonale vykáhati, proč ji oznámiti nenechal, toho prohlásím z tohoto místa za zloděje a nad to ještě na úřadě budu jej sám jakožto zloděje žalovati.

Po nešpoře schromáždění pp. starších ve faře.“

Obrázek 5: Rukopis Molnára – ohlášky

„8.dubna – Velikonoce

Dnes vysluhování sv. Večeře Páně.

Dokud všechny stolice nejsou zhotovené, tak dlouho, jak snadné k pochopení, ani úplný pořádek podle sedění, není k docílení. Aby však tato záležitost co nejspíše mohla uspořádána býti, necht' se všichni připravují za včasu, by místa sobě zaplatiti mohli.

Mezy tym však předce není potřeby, aby jedni druhých z míst zaujatých vystrkovali.

Kdo místo sobě zaplatil, ať se uchýlí na místo sobě vykázané; a kdo nemá místo zaplacené, ať se uspokojí s tím, které jemu pozustane. Svornost a slušnost křesťanská i v tomto ohledu platnost míti má. A kde by se tato opomíjela, tam bych přinucen byl, s přísností sám zakročit, a v pádu potřebí proti neuznalým i zuřivost ukázati.“

4.2 Varhany

Varhany nechal Molnár zřídit v roce 1881. Je to nástroj od slovenského varhanáře Martina Šaško z Brezové pod Bradlom. Molnár je nechal vyrobiť u otce jeho manželky. Sbor varhany objednal a postupně splácel. Máme několik dokumentů, které dokazují, že je museli splácet po dobu tří let. Přesná cena ale není známa. Převoz varhan nebyl jednoduchý. Převáželi je po částech na třech vozech s koňmi z Brezové do Javorníka.^[5]

Obrázek 6: Varhany v javornickém kostele

4.2.1 Protokol o pořízení varhan

„Protokol

Zavedený dne 18. ledna 1880 v příbytku starosty Martina Pavlince v Javorníku

Přítomní: Níže podepsaní

Zástoj (předmět):

Úmluva ohledem obstarání varhan v chrámu Páně v Javorníku.

Všichni přítomní uznávající slušnost a potřebnost varhan k zvelebení chrámové zpěvu, vyjádřili se, aby varhany s osmy rejstříky docela nové, aneb s polovice nové, ale o něco větší byli objednané a zvolili za plnomocníky k vyjednávání s varhanářským mistrem bez odkladu následujících:

Martin Kudělka kurátor

Martin Pavlinec starosta

Pavel Petrucha č.103

Martin Pavlinec č.33

Jura Janas č. 140

Jan Psík z Velké

S tímto ujednáním projevili se všichni spokojení, a protokol se podepsal. (23 podpisů)“

Existuje také několik dalších dokumentů, ze kterých vyplývá, že splácení nebylo jednoduché.

5 ŠKOLA

Molnár založil v Javorníku školu v roce 1869. Byla to dvoutřídní škola. Později byla prohlášena za obecnou. Jakmile byla prohlášena za obecnou, připadly jí i pozemky církevní, které ke škole patřily.

Školní výchova v té době nebyla na Hornácku „důležitou“ záležitostí. Děti většinou musely pracovat na poli, a proto nemohly chodit do školy. Také rodiče je tam někdy schválně neposílali. Ale zákonná docházka se později vymáhala i peněžitými tresty, které byly úředně ukládány rodičům.

Učitelé, kteří přišli na Hornácko, byli z různých oblastí. Proto jim chvíli trvalo, než si zvykli na zdejší obyvatele. Učitelé se také museli vypořádat s jazykovými zvláštnostmi v regionu. Dětem na Hornácku dělalo největší problém vyslovit ř . Tím pádem měly děti potíže se spisovnou řečí.^[7]

Obrázek 7: Javornická škola

6 Z KNIHY *SÚCHOVSKÁ REPUBLIKA*

Tato kniha je národopisná. Odhaluje život na Hornácku před více než 140 lety. Autor, Otakar Březina, zde zachycuje autobiograficky své mládí, kdy napomáhal tvořit Súchovskou republiku, jejíž věhlas otevřel cestu Hornákům až na národopisnou výstavu do Prahy. Také poskytl cenný materiál pro tvorbu umělcům, jako jsou např. Leoš Janáček, bratři Mrštíkové, T. G. Masaryk. Jedná se o knihu poznávací, naučnou o mém regionu.

6.1 Úryvky

Autor také zmiňuje, že evangeličtí faráři jsou jiní, než katoličtí.

„Katoličtí kněží byli nadobro nepřístupní jakémukoli neloajálnímu chování, důsledky to jejich působení za doby protireformace, kdy za pomoci jezuitů vytloukali z husitských palic hornáckých kacířství a pomáhali je schytávat biřicům panským a odvádět do mučení. Nebyli u lidu v lásce, což opláceli zase lidu i celému tamnímu světu plnou měrou. V kostele veleckém, boršickém, i kuželovském padaly z kazatelny oheň a síra na hlavy bezbožníků“

„Zato evangeličtí kněží byli naši. Byli to duchové nepokojní jako my mladí. Odchovaní svými fakultami evangelickými, měli jiný názor na svět. A viděli také kus světa a života, zejména studentského, a zřeli v nás kus svého mládí.“

Popisuje zde faráře Molnára a vypráví historku o něm. Také zmiňuje jeho ženu.

„Chudobná, chudobná byla fara javornická, ale milučká a útulná. Staříčkový pan farář Molnár, člověk veselý a šprýmů milovný. Kolikrát doprovázeli jsme ho po půlnoci z Velké k domovu za zpěvu a smíchu! Drahá a vzácná jeho polovice, čistokrevná Slovenka, mluvila až do smrti čistým turčanským dialektem. Jak roztomile znělo její: „Nech sa páčí,“ když na misky rozložila své kyselé oharky a nakládanou papriku, vzácné to dary žíznivým mládencům po přestálé pitce a sužujícím spytihněvu. Více toho chudobná zásobárna farská poskytnout nemohla, ale také ničeho jiného my republikáni od fary nečekali a nežádali. A šumné dcerušky tam měli – však ne jeden z nás si tam cestičkou k faře vyšlapanou kráčíval...“

Chodívali přes Veličku po chodníku od Velké. Pan farář měl jet jednoho dne do Hodonína. Zrovna v ten den byla vichřice, strachovali se o něj, že šel sám do té tmy. Potom jim povyprávěl historku, která se mu tehdy přihodila.

„Jak jsem chvátal tehdy ve středu domů před tou cestou do Hodonína, dojde k této lávce – tma byla ukrutná – slyším hučení a šumění. Hrklo ve mně jak ve starých hodinách. Víte že málo vidím, myslím si: jak stoupnu na trám, praštím sebou do Veličky, musí být rozvodněná, slyším ji před sebou. Nerozmýšlím dlouho – doma musím včas být – sednu si na trám rozkročmo a rajtuji po něm na druhou stranu... Šťastně jsem nebezpečí překonal. Druhý den, jak jedeme do Hodonína po silnici přes Rádky, požívám vpravo k majíru na Veličku – byla vyschlá na padrť! To hučely tehdy olše, a já se hrozil velké vody.“

Autor vypráví, že na faře byla krásná děvčata, poupátka. Rád vzpomíná na časy, kdy došel na javornickou faru s přáteli, kde byli s láskou přijati a pohoštěni. Faru označoval jako: „Byt duchovního, kterého si Javorničané vážili jako svého otce.“

7 VYZNAMENÁNÍ ZLATÝM ZÁSLUŽNÝM KŘÍŽEM

Dne 26. února 1899 se konala v obci významná slavnost. Farář Molnár byl za své dlouholeté a věrné služby vyznamenán Jeho Veličenstvem zlatým záslužným křížem s korunou. Dostal ho, protože i přes těžké začátky v církvi, se nevzdal a bojoval o změnu javornické církve. Také toho pro naši církev hodně udělal. Díky němu máme nové varhany, školu, a mnoho dalšího. Náš sbor byl známý jako nejsvěráznější sbor českobratrské církve.^[1]

7.1 Ze školní kroniky (1899)

„Již v sobotu (dne 25. února) okrášlilo obecní zastupitelstvo cestu ke chrámu Páně zasadivši po jejích stranách svěže zelené smrčky, taktéž prostranství před farou i kostelem hojně zelení bylo vyzdobeno. Vjezd do obce tvořila slavobrána s mnohými prapory. Taktéž z budovy školní, budov církevních i některých stavení vlály prapory v barvách rakouských národních. Průběh slavnosti byl v krátkosti tento: V chrámu Páně dopolední služby Boží. Kázal místní osobní vikář, dvjctp. J. Dobiáš, obrav si za text slova I. Tessel. 2 : 19 -20 znějící: Která jest naše naděje neb radost, aneb koruna chlouby? Zda-li ne i vy před obličejem Pána našeho Jezu Krista v příchodu jeho. Vy jste jistě sláva naše i radost. Po službách Božích lid vyšedší z chrámu rozestoupil se na prostranství před kostelem a farou, kdež na místě povýšeném, zelení a koberci ozdobeném vykonána dekorace.“

„Jménem bratří v úřadě blahopřál jubilantu velmi případně dvojctp. Boh. Dobiáš, farář z Liptálu (jediný dostavivší se evangelický reformovaný farář z tak mnoha pozvaných), po čemž následovala blahopřání jednotlivců i zástupců přítomných korporací. Též místní nadučitel oslovil jubilanta delší řečí, a jménem žactva blahopřál důstojnému panu faráři žák II. třídy, Jan Jurena, čís. 211. následovně: „Důstojný pane faráři! I my, dítky školní, pocítujeme velikou radost z toho, že Vám, důstojný pane, toto nejvyšší vyznamenání Jeho Veličenstva uděleno bylo, neboť vidíme z toho příklad, jak Jeho Veličenstvo císař Pán odměňuje muže svědomité a spravedlivé, kteří dlouhý život svůj vážné práci a svému povolání zasvětili. To bude i nám pobídkou, bychom vždy s radostí dnešního významného dne vzpomínali, a ať je povolání naše jakékoli, toto vždy věrně a spravedlivě zastávati se snažili tak, aby z nás byli hodní občané, věrní poddaní Jeho Veličenstva, jakož i hodní údové naší církve. Kéž milý Pán Bůh prodlouží Vám ještě dny Vašeho života, byste se tomuto vyznamenání ještě dlouho radovati mohl.“

„Jménem církve reformované přál oslavenci dlouholetý bývalý kurátor, Martin Kudělka, jménem pak občanů Martin Rumíšek, čís. 160. Když byl jubilant shromáždění oslovil poukázav na poctu Jeho Veličenstva jemu nejmilostivěji prokázanou, provolal s ním všechno shromáždění J.V. nadšeně třikráte: „Sláva!“ Po zapění 1. a 4. sloky rakouské národní hymny, shromáždění se rozešlo a slavnost skončena.“

8 HORŇÁCKO A SLAVNÉ OSOBNOSTI

Jak jsem již zmiňovala v kapitole 6, se na Hornácku, konkrétně v Javorníku, inspirovali čeští umělci.

Václav Procházka, farář v Javorníku (1944 – 1991), vypráví, jak se hudebnímu skladateli Vítězslavu Novákovi zalíbil chorál, hraný na javornických varhanách. Líbil se mu tak, že ho vložil do Slovácké suity, do 2. části: V kostele.

Pan farář také vzpomíná, jak učarovala bratrům Mrštíkům dcera Karla Molnára – Helena Molnárová. Byla pěkná, inteligentní a nadaná, že podle ní pojmenoval Vilém Mrštík, v díle *Pohádka máje*, hlavní postavu.^[5]

9 KONEC MOLNÁROVA ŽIVOTA

Ke konci života už zdraví faráři Molnárovi neslouží, a tak povolává Jana Dobiáše jako osobního pomocníka.

Farář Karel Molnár zemřel 5. října 1900.^[1]

9.1 Ze školní kroniky

„Dne 5. října 1900 v 4. hod. odpolední zemřel důstojný pan Karel Molnár, zdejší farář, v 80 1/2tém roce svého věku. Pohřeb jeho za přítomnosti důstojného pana seniora Gustava Jelínka, dstp. Emila Pellara z Hrubé Vrbky, vikářů Klapuše z Klobouk a místního, pana faráře Slavíka z Vrbovců, jakož i učitelstva okolního i spolků a mnoho lidstva, odbýval se v neděli dne 7. října. Pan farář Molnár působil 10 let ve Veselí u Jimramova a 42 roků v Javorníku. Zesnulý býval též členem c.k. okresní školní rady v Hodoníně po 12 let. Byl majitelem zlatého záslužného kříže s korunou a jubilejní medaile.“

10 ZÁVĚR

V této práci jsem se snažila popsat část historie Javorníka, především dobu za působení Karla Molnára. Sestavila jsem zajímavé a důležité poznatky ze života našich předků. Shromáždování, studium různých podkladů a práce s nimi, bylo zajímavé. Jsem ráda, že jsem se k danému tématu dostala a mohla se této práci věnovat.

Zcela jistě se mně nepodařilo zjistit všechno o Karlu Molnárovi, ale předpokládám, že jsem čtenářům této práce přiblížila spoustu zajímavých informací, které jsou ukryté v našem archivu. Tímto způsobem chci obeznámit čtenáře o Javorníku, také o evangelickém sboru, jeho historii a naší víře. Na toto téma je zpracováno několik prací, a jsem ráda, že i já jsem mohla svým způsobem přispět k určité osvětě. Tuto práci poskytnu sboru ČCE v Javorníku a jeho členům.

11 POUŽITÁ LITERATURA

- [1] Archiv sboru ČCE v Javorníku, fond ČB, inv. č. R-III-C-1-d/1, sign. R-1, *Karel Molnár*, 1857 – 1902
- [2] Archiv sboru ČCE v Javorníku, fond ČB, inv. č. R-III-C-1-d/2, sign. R-1, *Karel Molnár - spory*, 1861 – 1868
- [3] *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona : český ekumenický překlad*. 20. (7. opravené) vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2017. ISBN 978-80-7545-043-2.
- [4] BYSTRŮNA, Otakar. *Súchovská republika*. 3. doplněné vydání. Moraviapress Břeclav, 1999. ISBN 80-86181-22-7.
- [5] KOVAČIČOVÁ-HÚSKOVÁ, Oľga. *Brezovský staviteľ organov Martin Šaško, jeho predkovia a potomkovia*. Tlačiareň Durlák, Senica, 2006. ISBN 80-89158-08-0.
- [6] NOVÁK, Jiří. *Od historie k současnosti sboru v Javorníku*. 1993.
- [7] PAJER, Jiří. *Čtení o Hornácku*. Etnos, 2013. ISBN 978-80-90622-8-1.
- [8] PAVLÍK, Jarko a MIČKA, Antonín. Články v měsíčníku *Malovaný kraj* vztahující se k evangelickému sboru v Javorníku. *Malovaný kraj*. 2001, s. 13.

12 SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Nádoby.....	12
Obrázek 2: Ženy při bohoslužbách v javornickém kostele (Joža Úprka)	13
Obrázek 3: Karel Molnár.....	14
Obrázek 4: Rodina Molnárova	15
Obrázek 5: Rukopis Molnára – ohlášky	18
Obrázek 6: Varhany v javornickém kostele	19
Obrázek 7: Javornická škola	20

13 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

t. m. – tohoto měsíce

c. k. – císařsko královské

J. V. – Jeho Veličenstvo

dstp. – důstojný pán

dvjctp. – dvojctihodný pán, neboli označení pro protestantské kazatele po vydání tolerančního patentu r. 1781